

Mariusz Gotfryd
Uniwersytet Jagielloński
Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej

Indiańska Wioska w Szczyrzycu oraz Osada Łużycka w Woli Radziszowskiej jako innowacyjne atrakcje turystyczne województwa małopolskiego

Wstęp

Województwo małopolskie jest bogate w różnorakie atrakcje turystyczne. Zabytkowe świątynie, zamki, dwory i pałace na stałe wtopiły się w krajobraz Małopolski. Jednak coraz częściej na naszych ziemiach powstają obiekty o charakterze innowacyjnym. Tak jest w przypadku Wioski Indiańskiej w Szczyrzycu czy Osady Łużyckiej sprzed 3500 lat w Woli Radziszowskiej. Obie powstały w ostatnich latach i cieszą się dużą frekwencją wśród odwiedzających.

Wioska Indiańska w Szczyrzycu

Na mapie Polski można doliczyć się obecnie około 10 tego typu atrakcji turystycznych. Wioska Indiańska w Szczyrzycu zlokalizowana jest w malowniczej okolicy u stóp Ciecienia (829 m n.p.m.) i zajmuje obszar około 1,5 ha. Jej pomysłodawcami i równocześnie wykonawcami oraz właścicielami są Lidia i Maciej Włodarczykowie. To młode małżeństwo od lat żywo interesujące się kulturą Indian Crow, zamieszkujących tereny prerii obecnej Montany (USA)¹, na początku XXI wieku zakupiło we wsi Pogórzany, nieopodal Szczyrzycy, gospodarstwo rolne z drewnianym domem i stodołą, która obecnie zaadaptowana jest na pomieszczenie multimedialne i warsztaty rękodzieła. W pobliskim sadzie wzniesli oni własnym kosztem 4 namioty indiańskie: wysokie na 5 m Tipi (przenośny dom Indian preriowych), Tio-Tipi (namiot mogący jednocześnie pomieścić 50 osób), Warlodge (namiot do pogadanek i degustacji specjalów kuchni indiańskiej) oraz szałas parowy – indiańską saunę (Jabłońska 2005).

Ryc. 1. Wioska Indiańska w Szczyrzycu
(fot. L.M. Włodarczykowie)

Autorzy projektu wykazali się fachową i głęboką wiedzą teoretyczną i praktyczną, efektem której jest własnoręczne wykonanie wszystkich obiektów i przedmiotów. Poza terenem Wioski znajduje się także plac gier i zabaw, gdzie można postrzelać z indiańskiego łuku do tarczy lub wziąć udział w zabawach indiańskich. Ponadto można pojeździć konno, posłuchać indiańskiej muzyki lub, po wcześniejszej rezerwacji, wziąć udział w warsztatach rękodzielniczych, posmakować specjalów kuchni indiańskiej lub obejrzeć film na dużym ekranie o kulturze Indian Crow. Właściciele czynią starania o pozyskanie bizonów, które byłyby kolejną atrakcją Wioski. Obecnie obiekt ten odwiedza około 10 tys. turystów rocznie, w przeważającej większości młodzież szkolna.

¹ Warto wspomnieć, że Indianie z tego plemienia są już reliktem na obszarze Stanów Zjednoczonych - mieszkają w drewnianych chatkach podarowanych im przez rząd amerykański. Żyją w ubóstwie, utrzymując się z zasiłków dla bezrobotnych, choć na ich terenie znajdują się takie surowce, jak gaz ziemny, ropa naftowa czy węgiel. Charakteryzuje ich niemal mistyczne przywiązanie do rodziny, wspólnoty i ziemi (obawa przed utratą tego ostatniego ich kawałka na Ziemi, „ziemi ojców”), które poniekąd „utrudnia” im zarobkowanie oraz kształcenie się (Kairski 1999).

Osada Łużycka w Woli Radziszowskiej

Około 10 km na południe od Skawiny, w Woli Radziszowskiej, powstaje replika dawnej osady kultury łużyckiej. Pomysłodawcą i realizatorem przedsięwzięcia są młodzi ludzie zrzeszeni w Stowarzyszeniu „Dziejba”, założonym przez Bogusza Kanię i Agatę Jabłońską. Pomysł zrodził się w latach 90. XX w. podczas wycieczki do Biskupina. Jednak dopiero w pierwszych latach XXI w. pojawiły się plany realizacji pomysłu. Projekt utworzenia Osady Łużyckiej poparły liczne towarzystwa archeologiczne, etnograficzne, historyczne, techniczne. Opiekę naukową objęły: Instytut Archeologii UJ oraz AGH. Rekonstrukcja Osady powstaje dzięki licznym analizom materiałów etnograficznych i wyników wieloletnich badań prowadzonych przez archeologów z całej Polski.

Głównym celem rekonstrukcji prehistorycznej osady jest odtworzenie pomieszczeń mieszkalnych, gospodarczych, narzędzi wytwarzanych przez ludy epoki brązu, a także pogłębienie wiedzy na temat ówczesnych ludów i ich działalności na ziemiach Polski. Drugim motywem jest działalność kulturalna i rekreacyjna przejawiająca się w organizacji imprez plenerowych, warsztatów artystycznych, nauce jazdy konnej.

Wioska usytuowana jest około 1 km na południe od zabudowań mieszkalnych wsi. Działka подарowana przez sołectwo Wola Radziszowska, położona jest w dolinie nad strumieniem, przez co znakomicie odtwarza miejsce, w którym ludy łużyckie mogły wznieść swoją osadę. W zamiarach Stowarzyszenia „Dziejba” jest wzniesienie tutaj docelowo czterech budynków mieszkalnych z paleniskiem, spichlerza, pracowni metalurgicznej i ceramicznej, zagrody dla bydła, prehistorycznej sauny. Wszystkie budynki powstają przy użyciu kopii narzędzi, które dostępne były w epoce brązu. Konstrukcja każdej chaty, na planie prostokąta, opiera się na dębowych kołkach wbitych w ziemię, a także na pionowych elementach z dębiny i poziomych z brzozy. Dachy kryte są gałęziami olchy białej, a ta z kolei kryta jest strzechą, na którą zużyto ponad 1 ha trzciny. Ściany chat stanowi plecionka z witek wierzbowych oblepianych później gliną. Wszystko powstaje bez użycia gwoździ, które ludom łużyckim nie były jeszcze znane.

Pierwszy dom wzniesiony został w 2002 r. i w tymże roku celowo został spalony, by potwierdzić opracowania archeologów na temat długości pożaru chat oraz tego, co po pożarze wioski pozostało w ziemi. Cały eksperyment zakończył się sukcesem.

Osada Łużycka od samego początku swojego istnienia, tj. od dnia, kiedy powstała tu pierwsza chata, budziła duże zainteresowanie początkowo wśród mieszkańców Woli Radziszowskiej, później coraz częściej przybywających tu turystów. Obecnie obiekt odwiedza ok. 2 tys. osób rocznie. Osada udostępniona jest zwiedzającym codziennie bezpłatnie bez większych ograniczeń. Przed wejściem znajduje się tablica informacyjna oraz regulamin dla zwiedzających, z którym każdy turysta musi się zapoznać. Latem członkowie Stowarzyszenia „Dziejba” organizują liczne imprezy

Ryc. 2. Osada Łużycka w Woli Radziszowskiej (fot. M. Gotfryd)

plenerowe i warsztaty artystyczne. Dodatkową atrakcją jest możliwość podglądnięcia techniki budowy takich domostw w rzeczywistości, bowiem wioska cały czas się rozbudowuje. W przyszłości, w powstałych zagrodach, pojawi się oprócz koni także bydło. Będzie można przenocować w łużyckiej chacie, takiej samej, w której mieszkali ludy epoki brązu oraz skorzystać z prymitywnej sauny.

Podsumowanie

Zarówno Indiańska Wioska, jak i Osada Łużycka należą niewątpliwie do innowacyjnych obiektów, które w ostatnich latach powstały na ziemiach województwa małopolskiego. Nie posiadają one jeszcze dużego rozgłosu i reklamy, mimo to z roku na rok odwiedza ich coraz więcej turystów. O ile Indianie nigdy nie zamieszkiwali terenów Małopolski i nie rozbijali tu swoich Tipi, o tyle szczyrzycka Wioska wtopiła się już zarówno w krajobraz okolic Szczyrzyca, jak i w świadomość mieszkańców, którzy widzą w tym przedsięwzięciu perspektywę rozwoju ruchu turystycznego, a co za tym idzie również zagospodarowania turystycznego, głównie w postaci agroturystyki. Również mieszkańcy Woli Radziszowskiej, choć na początku dość sceptycznie odnoszący się do owej inwestycji, dziś dumni są z sąsiedztwa powstającej rekonstrukcji osady sprzed 3,5 tys. lat. Oni także liczą na napływ turystów i rozwój infrastruktury turystycznej. Obie gminy, na terenie których znajdują się te obiekty, uwzględniają je w planach zagospodarowania przestrzennego, podkreślając ich duże walory turystyczne i kulturowe.

Literatura

- Jabłońska A., 2005, *Rekonstrukcja prahistorycznej osady pod Krakowem*, Archeologia Żywa, 2.
- Kairski M., 1999, *Indianie Ameryki Środkowej i Południowej: demografia, rozmieszczenie, sytuacja etnokulturowa*, Studia i Materiały, Uniwersytet Warszawski, Centrum Studiów Latinoamerykańskich, 19.
- www.wioskaindianska.h.win.pl.
- www.dziejba.org.